

Eeva-Kaisu Törönen

Puhe Stakesin ja kirkon yhteiskunnallisen työn seminaarissa
"Kuka kuuntelee köyhää?"

10.12.2008, Helsinki

Onko köyhyyteni omaa syytäni?

Jos joku olisi sanonut minulle, kun täytin 18, että seuraavat kaksikymmentä vuotta tulet olemaan köyhä, olisin kauhistunut. Jos joku olisi sanonut minulle vielä, että sitäkään seuraavien 14 vuoden aikana et vieläköön pysty elämään omilla tuloillasi, olisin ollut sanomattoman ahdistunut.

Kun kerroin kahdelle läheiselle ihmiselleni meneväni puhumaan köyhyysseminaariin asianosaisena, siis köyhänä, kumpikin sanoi minulle heti, etten minä ole ainakaan enää köyhä! Ensimmäiselle sanojalle suutuin, sillä koin, että jos kerran itse sanon olleeni ja olevani köyhä, eihän kellään toisella ihmisellä ole oikeutta määritellä minua muuten kuin itse itseni määrittelen. Kun toinen sitten sanoi saman asian, tajusin, että tuo toinen ihminen ahdistui siitä, että olin sanonut olleeni ja olevani köyhä, koska hän rakastaa minua.

Köyhä on ihminen, joka ei pysty omilla tuloillaan elämään kohtuullisesti, elättämään itseään. Köyhä on toisen varassa, toisen ihmisen rahojen tarpeessa. Vasta tätä puhetta valmistaessani tajusin kauhistuneena, miten olen elänyt siitä asti, kun lähdin 18-vuotiaana kotoa. Olen tuosta 32 vuoden ajasta pystynyt elättämään itseni omilla tuloillani vain 9 kuukauden ajan: kun olin äitiyslomansijaisena kansanopiston opettajana.

Muun ajan olen elänyt muiden varoilla: opintolainalla, jonka pankki lainasi minulle muiden ihmisten rahoista; äitini avustamana, mitkä rahat hän ansaitsi ylitöillä väsyneenä, ja työttömyyskorvauksella, jonka olen kokenut erittäin nöyryyttäväksi ja jota olen vältellyt vuosien ajan hakemasta, mieluummin olen tehnyt huonosti palkattuja osapäivä- ja pätkätöitä.

Suomalaisen ihmisen ei kuulu olla toisen elätettävänä, ei naisen, eikä miehen. Kun olimme mieheni kanssa poissa Suomesta 6 vuotta ja tulimme neljä vuotta sitten takaisin, ainoa joka minulta kysyi takaisin tultuani sitä, missä työssä aion nyt olla, oli suomalainen, akateemisesti koulutettu nainen. Koko ulkomaillaoloaikanamme ei kukaan, edes suomalainenkaan, kysynyt, miksi olen kotona, vaikka meillä ei ole lapsia.

Suomalaisen ihmisen kuuluu opiskella itselleen ammatti, opiskelijan kuuluu saada tutkintonsa valmiiksi kohtuullisessa ajassa, opintonsa päättäneen kuuluu saada koulutustaan vastaavaa työtä, josta hänen kuuluu saada palkkaa, jolla voi elää, ja ihmisen kuuluisi voida elättää paitsi itsensä, myös perheensä. Minä olen opiskellut, mutta opiskeluni on kestänyt vuosikymmeniä

epäonnistumisen pelossa, ahdistuneena, lamaantuneena, perin juuri masentuneena, kesken jättäneenä.

Minä en ole vielä valmistunut siltä alalta, jonne aloin opiskella yliopistossa 1970-luvun lopulla, eikä valmistumiseni tule koskaan olemaankaan kohtuullisessa ajassa valmistumista, ja sitä 9 kuukautta lukuunottamatta, jonka olin englanninopettajan sijaisena, en ole vielä koskaan saanut omalta alaltani niin hyvin palkattua työtä niin paljon, että sillä voisi elää ihan oikeasti, ja vieläpä niin, ettei olisi työn pienuudesta, loppumisesta, ja uuden etsimisestä koko ajan jonkin verran, usein jopa erittäin paljon ahdistunut.

Niillä aloilla, joille olen hakeutunut pätkätöihin - englannin kielen iltaopetukseen, siivoamiseen, vammaisavustamiseen, lääketehtaan ja puutarhan kesätöihin - en ole perhettä tähän päivään mennessä pystynyt elättämään, kun en itseänikään. Niinpä välttelin lapsen hankkimista siihen asti, että se oli jo myöhäistä. Nyt minua on viimeiset 11 vuotta elättäneet ystävällinen miehenni, joka ei minua tilanteestani syyllistä, vaan tukee uskollisesti ja ahkerasti.

Mikä minä siis olen? Kuka tähän on syyllinen? Miksi olen tähän pisteeseen tullut? Paasilinnan veljeksistä muistaakseni joku sanoi kerran, että kirjailijaksi ei voi kouluttautua, vaan pitää elää kirjailijan elämä. Sen ainakin köyhyys on minulle suonut. Elämän, josta voi kirjoittaa. Miksi-kysymykseen olen yrittänyt vastata, milloin etsien syytä persoonallisuudestani, milloin sen ulkopuolelta. Lopulta olen tullut siihen tulokseen, että koko miksi-kysymys on ansa, joka estää minua näkemästä todella hyödyllistä kysymystä: miten tästä eteenpäin? Jos kerran olen elänyt köyhänä, tilanteessa, jossa en ole itse elättänyt itseäni menneinä vuosina ja vuosikymmeninä, miten voin kulkea tästä eteenpäin, uuteen, erilaiseen elämään? Mitä ovat ne mahdollisuudet, jotka voisin nyt löytää, ja joita minun ei kannattaisi enää hukata.

Köyhyys saa ihmisen hukkaamaan elämänsä, se on köyhyyden suurimpia kirouksia. Köyhyys saa ihmisen lamaantumaan, ja silloin ei etsi niitä polkuja, jotka voisi löytää, jos ei olisi niin lamaantunut. Köyhyys saa ihmisen uskomaan, että minä olen huono, kun olen tässä pisteessä. Olen jotenkin puutteellinen, viallinen, erilainen, kummallinen. Muut ihmiset näyttävät löytävän uusia mahdollisuuksia työllistyä, uusia keinoja tuottaa itsestään tämän yhteiskunnan tarvitsema olento, uusia polkuja, joita pitkin rientää iloiten uuteen päivään.

Mikä minä olen, kun häpeän sitä, etten ole löytänyt omia mahdollisuuksiani ja jos ne ovatkin joskus olleet silmiäni edessä, miksi en ole niihin tarttunut? Onko niin, että minussa on ollut epäonnistujan leima jo lapsena, ja aikuisuus vain avasi valepukuni ja toi tuon leiman kaikkien ja varsinkin itseni nähtäväksi? Miksi - niin miksi olen elänyt niin kuin olen elänyt ja valinnut niin kuin olen valinnut?

Kun kysyn miten, enkä miksi, kun katson ulos itsestäni, enkä niin paljon sisimpääni, näen muut ihmiset. Näen sen, että me kaikki olemme etsijöitä, jotka etsimme joka päivä tietämme.

Joka päivä polku on kuljettava askel askeleelta, ja jos joidenkin, kuten minun, jaloissa on paljon rakkoja ja kulku on hidasta ja vaivalloista, on vain kuljettava kärsivällisemmin ja hitaammin ja iloittava joka askeleesta, jonka ottaa. Jos vertaan jatkuvasti itseäni muihin, näen vain omat tuskalliset puutteeni. Jos en suostu vertaamaan, en muita itseäni ja itseäni muihin, annan itselleni mahdollisuuden elää ja hengittää vapaasti. Mitä siitä, vaikka en olekaan saanut tehtyä kaikkea sitä, mitä toiset? Minun elämäni, epäonnistuneena, juuri tällaisena, on minun elämäni. Minun elämäni ei ole elänyt kukaan muu, sitä ei ole voinut elää kukaan muu. Vain minä olen voinut sen elää.

Kuka on syyppä, kuka on syyllinen - sen kysymyksen voi jättää taakseen, uuteen voi tarttua. Elämä on mahdollisuus ja itseään voi katsoa leimaamatta. Köyhyyden leima elää minussa kuitenkin edelleen. Juuri sen köyhyyden, jota elin kaksikymmentä vuotta. Juuri sen köyhyyden, joka eli kanssani joka päivä, kun tiesin, ettei minulla tule olemaan koskaan varaa ostaa omaa asuntoa, omaa autoa, ei edes pienintä lemmikkikissaa, sillä minulla ei ollut varaa ostaa sille ruokaa, saati sitten käyttää sitä eläinlääkärissä.

Tuo näkymätön leima on kuitenkin minussa ja siihen minä reagoin, kun mieheni ja veljeni vaimo sanovat minulle, etten ole - enää - köyhä. Tuo köyhyys elää minussa, mutta minä sanon nyt sille: elä rauhassa, ja anna minun elää rinnallasi, että minä voisin elää toisen ihmisen rinnalla juuri sellaisen kuin itse olen ja juuri sellaisena kuin hän on.